

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

F. G. JACOBS

της 4ης Ιουλίου 1996 *

1. Το ζήτημα που θέτει εν προκειμένω το Hoge Raad der Nederlanden είναι στην ουσία το αν μια απόφαση που εξέδωσε γερμανικό δικαστήριο σε δίκη *inter partes* πρέπει να κηρυχθεί εκτελεστή, βάσει της Συμβάσεως των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις¹ (στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών), από ολλανδικό δικαστήριο σε περίπτωση όπου οι εναγόμενοι αγνοούσαν τη δίκη στη Γερμανία και εκπροσωπήθηκαν ενώπιον του γερμανικού δικαστηρίου χωρίς την έγκρισή τους.

3. Τον γενικό κανόνα που διέπει την αναγνώριση διατυπώνει η πρώτη παράγραφος του άρθρου 26 που ορίζει: «Απόφαση που εκδίδεται σε συμβαλλόμενο κράτος αναγνωρίζεται στα υπόλοιπα συμβαλλόμενα κράτη χωρίς ιδιαίτερη διαδικασία.»

4. Το άρθρο 27 εισάγει παρέκκλιση από τον γενικό αυτό κανόνα και απαριθμεί ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες τα δικαστήρια ενός συμβαλλόμενου κράτους οφείλουν να αρνούνται την αναγνώριση αποφάσεως δικαστηρίου άλλου συμβαλλόμενου κράτους, από τις οποίες περιπτώσεις οι δύο πρώτες είναι:

Οι σχετικές διατάξεις της Συμβάσεως των Βρυξελλών

2. Οι κρίσιμες διατάξεις περιλαμβάνονται στον τίτλο III της Συμβάσεως των Βρυξελλών, «Αναγνώριση και εκτέλεση».

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

1 — Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, όπως τροποποιήθηκε από τη σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24) και από τη σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1).

«1) αν η αναγνώριση αντίκειται στη δημόσια τάξη του κράτους αναγνωρίσεως.»

2) αν το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο δεν έχει επιδοθεί στον ερημοδικήσαντα εναγόμενο κανονικά και έγκαιρα ώστε να μπορεί να αμυνθεί.»

5. Το άρθρο 28 προβλέπει περαιτέρω εξαιρέσεις από την κατά κανόνα αναγνώριση, που αφορούν τις συμβάσεις ασφαλίσεως και καταναλωτών, στις περιπτώσεις για τις οποίες η σύμβαση προβλέπει αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία και ορισμένες αποφάσεις τις οποίες ένα συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να συμφωνήσει με τρίτο κράτος να μην αναγνωρίζει.

6. Το άρθρο 29 ορίζει: «Αποκλείεται η επί της ουσίας αναθεώρηση της αλλοδαπής αποφάσεως.»

7. Το άρθρο 34, που αφορά τις εντός συμβαλλομένου κράτους αιτήσεις εκτελέσεως αποφάσεων που εκδόθηκαν σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος ορίζει στη δεύτερη παράγραφο ότι η αίτηση «μπορεί να απορριφθεί μόνο για έναν από τους λόγους που προβλέπονται στα άρθρα 27 και 28» και συνεχίζει στην τρίτη παράγραφο: «Αποκλείεται η επί της ουσίας αναθεώρηση της αλλοδαπής αποφάσεως.»

8. Οι λόγοι για τους οποίους ένα δικαστήριο οφείλει να αρνηθεί να αναγνωρίσει μια απόφαση είναι δηλαδή ακριβώς ίδιοι με αυτούς για τους οποίους μπορεί να αρνηθεί να επιτρέψει την εκτέλεση τα προδικαστικά ερωτήματα των εθνικών δικαστηρίων κάνουν λόγο για αναγνώριση· οι παρατηρήσεις των διαδίκων και οι αποφάσεις του Δικαστηρίου σε διάφορες υποθέσεις που μνημονεύονται στις παρούσες προτάσεις ενίοτε χρησιμοποιούν τον έναν όρο, ενίοτε τον άλλο και, καμιά φορά αμφότερους.

Ιστορικό της διαφοράς και προδικαστικά ερωτήματα

9. Στην αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως εκτίθενται πολύ λίγα πραγματικά περιστατικά. Ελλείψει άλλων στοιχείων, το μεγαλύτερο μέρος από την έκθεση που ακολουθεί ελήφθη από τις παρατηρήσεις των αναιρεσειόντων στην κύρια δίκη και επομένως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιβεβαιωμένο.

10. Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών που οδήγησαν στην έκδοση της αποφάσεως η εκτέλεση της οποίας ζητείται, το ζεύγος Hendrikman, αναιρεσειόντες στην κύρια δίκη, αμφότεροι κάτοικοι Ολλανδίας, ήταν οι μοναδικοί μέτοχοι στην ολλανδική εταιρία Hendrikman BV (που στη συνέχεια διαλύθηκε). Η εταιρία ασκούσε δραστηριότητες χονδρικής πωλήσεως καλλυντικών. Το 1989 ήρθαν σε διαπραγματεύσεις με τους Conrad και Ernst της επιχείρησης Partnership Management του Ντύσελντορφ με σκοπό να αναλάβουν οι Conrad και Ernst το μάρκετινγκ της εταιρίας στη Γερμανία. Οι Conrad και Ernst παρήγγειλαν επιστολόχαρτο, επαγγελματικές κάρτες και μια σφραγίδα, όλα με την ένδειξη «Dekor Display» και «Markenvertrieb Hendrikman & Hendrikman, Ben & Ria Hendrikman (...) Düsseldorf (...)», από την συσταθείσα στη Γερμανία εταιρία Magenta Druck & Verlag GmbH (στο εξής: Magenta). Το τιμολόγιο για την παραγγελία αυτή το οποίο έλαβαν οι Conrad και Ernst τον Απρίλιο 1989 ουδέποτε εξοφλήθηκε. Κατόπιν αυτού, η εταιρία Magenta ενήγαγε το ζεύγος Hendrikman ενώπιον του Amtsgericht του Ντύσελντορφ τον Ιούνιο του 1989. Το δικόγραφο επιδόθηκε με την ένδειξη των εναγομένων ως «Herr und Frau Ben &

Ria Hendrikman, handelnd unter der Firma Dekor Display, Markenvertrieb Hendrikman & Hendrikman (...) per adresse Werner Conrad (...) Düsseldorf», στη διεύθυνση του Conrad και τον Οκτώβριο του 1989 ο Conrad ή ο Ernst, χρησιμοποιώντας το εν λόγω επιστολόχαρτο, ανέθεσαν σε δικηγόρους της πόλης να φροντίσουν για την άμυνα.

11. Το ζεύγος Hendrikman υποστηρίζει ότι αγνοούσε τόσο το δικόγραφο όσο και την αντίδραση σ' αυτό.

12. Η αγωγή απορρίφθηκε για λόγους που το ζεύγος Hendrikman δεν φαίνεται να γνωρίζει, πλην όμως η απόφαση ακυρώθηκε από το Landgericht Krefeld, τον Απρίλιο του 1991· το Amtsgericht Nettetal (στο οποίο παρέπεμψε την υπόθεση το Amtsgericht Düsseldorf) επιδίκασε τα δικαστικά έξοδα εις βάρος του ζεύγους Hendrikman τον Ιούλιο του 1991.

13. Η απόφαση του Landgericht και η διάταξη για τα δικαστικά έξοδα επιδόθηκαν στο ζεύγος Hendrikman στις Κάτω Χώρες τον Σεπτέμβριο 1991 με την παρατήρηση ότι αν δεν πληρώσουν τα οφειλόμενα θα ζητηθεί η εκτέλεση των αποφάσεων. Τον Ιανουάριο του 1992 ο πρόεδρος του Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage επέτρεψε στην εταιρία Magenta να εκτελέσει την απόφαση και τη διάταξη κατά του ζεύγους Hendrikman στις Κάτω Χώρες. Η απόφαση και η διάταξη, μαζί με την επιτρέπουσα την εκτέλεση διάταξη του προέδρου, τους επιδόθηκαν στις 11 Φεβρουαρίου 1992 με την εντολή να συμμορφωθούν διότι διαφορετικά θα χωρήσει αναγκαστική εκτέ-

λεση. Στις 10 Μαρτίου 1992, το ζεύγος Hendrikman άσκησε ανακοπή κατά της διατάξεως του προέδρου στο Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage, επικαλούμενο τα άρθρα 27, σημεία 1 και 2, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

14. Όπως αναφέρεται στην αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως οι Hendrikman ισχυρίστηκαν ότι i) στη γερμανική δίκη εκπροσωπήθηκαν από δικηγόρους τους οποίους δεν είχαν ορίσει ως πληρεξουσούς τους· ii) ουδέποτε έλαβαν τα εισαγωγικά της δίκης έγγραφα· iii) οι Conrad και Ernst ενήργησαν χρησιμοποιώντας το όνομά τους χωρίς την εξουσιοδότησή τους για να ορίσουν πληρεξουσούς δικηγόρους· iv) επομένως στην ουσία διάδικοι στη δίκη αυτή ήταν οι Conrad και Ernst και όχι το ζεύγος Hendrikman· v) τα γερμανικά δικαστήρια εσφαλμένως υπέλαβαν ότι ο κ. και η κα Hendrikman νομίμως εκπροσωπήθηκαν ενώπιόν του· vi) αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εις βάρος τους έκδοση αποφάσεων, κατά των οποίων δεν είχαν τη δυνατότητα να αμυνθούν· vii) η αναγνώριση και ενδεχομένως η εκτέλεση των αποφάσεων θα αντέβαινε προς τη δημόσια τάξη διότι θα συνιστούσε ανεπιτρεπτή παραβίαση των θεμελιωδών αρχών της αυτονομίας της βουλήσεως του ατόμου και της της εκατέρωθεν ακροάσεως.

15. Η ανακοπή απορρίφθηκε τον Φεβρουάριο 1994. Όπως αναφέρεται στην αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, το Arrondissementsrechtbank έκρινε ότι i) το άρθρο 29 της Συμβάσεως των Βρυξελλών

λών δεν του επιτρέπει να εξετάσει αν τα γερμανικά δικαστήρια ορθώς υπέλαβαν ότι ήταν νόμιμη η εκπροσώπηση· ii) στο άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών αρμόζει συσταλτική ερμηνεία, και έτσι τίθεται θέμα δημοσίας τάξεως οσάκις το δικαιο της χώρας στην οποία εκδόθηκε η απόφαση κατά εναγομένου ο οποίος αγνοούσε την εις βάρος του κινηθείσα δίκη και δεν εκπροσωπήθηκε νομίμως δεν προβλέπει ένδικο μέσο ή αν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες δεν ήταν δυνατή η άσκηση τέτοιου μέσου· iii) πάντως και αν ακόμη το ζεύγος Hendrikman αγνοούσε τη δίκη και δεν εκπροσωπήθηκε νομίμως, δεν μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 27, παράγραφος 1, διότι είχε τη δυνατότητα να ζητήσει την ακύρωση της αποφάσεως και της διατάξεως επικαλούμενο έλλειψη εκπροσωπήσεως εντός ενός μήνα από της αρχικής επιδόσεως, τον Σεπτέμβριο του 1991, σύμφωνα με το άρθρο 586 του γερμανικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας· και iv) το άρθρο 27, σημείο 2, της Συμβάσεως των Βρυξελλών δεν έχει εφαρμογή διότι εν προκειμένω δεν υπάρχει ερημοδικία εναγομένου.

16. Το Hoge Raad, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε αναίρεση υπέβαλε στο δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 29 της Συμβάσεως των Βρυξελλών την έννοια ότι το δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως οφείλει να αποστεί από οποιαδήποτε εξέταση του ζητήματος αν ο εναγόμενος εκπροσωπήθηκε νομίμως στη δίκη που διεξήχθη στο κράτος προελεύσεως, ακόμη και όταν το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως δεν έχει αποφανθεί επί του ζητήματος αυτού;

2) α) Έχει το άρθρο 27, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών την έννοια ότι εμποδίζει την αναγνώριση αποφάσεως που έχει εκδοθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, οσάκις ο εναγόμενος δεν έχει εκπροσωπηθεί νομίμως στη σχετική δίκη της οποίας δεν είχε λάβει γνώση, ακόμη και αν έλαβε αργότερα γνώση της εκδοθείσας αποφάσεως και δεν άσκησε κατ' αυτής κανένα από τα ένδικα μέσα που παρέχει το δικονομικό δίκαιο του κράτους προελεύσεως;

β) Έχει σημασία εν προκειμένω το ότι η προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να ασκηθεί το ένδικο μέσο είναι ενός μήνα από την ημερομηνία κατά την οποία ο εναγόμενος έλαβε γνώση της εκδοθείσας αποφάσεως;

3) Έχει το άρθρο 27, σημείο 2, της Συμβάσεως των Βρυξελλών την έννοια ότι εφαρμόζεται ομοίως στην περίπτωση κατά την οποία δεν υφίσταται πράγματι ερημοδικία εναγομένου, πλην όμως το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο ή ισοδύναμο δικόγραφο δεν επιδόθηκε νομοτύπως και εγκαίρως στον εναγόμενο, ο οποίος και δεν εκπροσωπήθηκε νομίμως στη δίκη;»

17. Όπως παρατηρεί η Επιτροπή, από την αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφά-

σεως δεν προκύπτει αν οι Hendrikman γνώριζαν την κίνηση της δίκης στη Γερμανία και αν εκπροσωπήθηκαν νομίμως· συνεπώς, αν το Δικαστήριο κρίνει ότι η άγνοια της δίκης και η έλλειψη νόμιμης εκπροσώπησης αποκλείουν καταρχήν την αναγνώριση και εκτέλεση της γερμανικής αποφάσεως στις Κάτω Χώρες, τα δικαστήρια των Κάτω Χωρών θα πρέπει πρώτα να εξετάσουν αν αποδείχτηκαν οι περιστάσεις αυτές πριν επιτρέψουν την εκτέλεση.

Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 27, σημείο 2: αποφάσεις εκδιδόμενες ερήμην

20. Το τελευταίο προδικαστικό ερώτημα είναι στην ουσία το αν η απόφαση που εκδόθηκε σε δίκη στην οποία, κατ'οίκον ο εναγόμενος δεν κρίθηκε ερημοδικήσας, δεν εκπροσωπήθηκε νομίμως και αγνοούσε τη δίκη αποτελεί απόφαση ερήμην εκδοθείσα κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 2.

18. Δεν διευκρινίζεται εξάλλου για ποιο λόγο είχαν δικαιοδοσία τα γερμανικά δικαστήρια σε μια υπόθεση όπου οι εναγόμενοι ήταν κάτοικοι Κάτω Χωρών. Υποθέτω, διότι αυτό δεν αναφέρεται πουθενά, ότι τα εν λόγω δικαστήρια ενήργησαν κατά διεθνή δικαιοδοσία ειδικής βάσεως σύμφωνα με το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως, δηλαδή ως δικαστήρια του τόπου εκπληρώσεως της αμφισβητούμενης συμβατικής υποχρεώσεως.

19. Θα εξετάσω τα διάφορα ζητήματα με διαφορετική σειρά από αυτή που ακολουθούν τα προδικαστικά ερωτήματα. Πρώτα θα εξετάσω το τελευταίο προδικαστικό ερώτημα που αφορά το άρθρο 27, σημείο 2, της Συμβάσεως (αποφάσεις εκδιδόμενες ερήμην), διότι νομίζω ότι η απάντηση που θα προτείνω για το ερώτημα αυτό δίνει λύση και στα άλλα προδικαστικά ερωτήματα.

21. Αν δοθεί καταφατική απάντηση, τότε το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει να ερευνήσει αν πληρούνται οι δύο προϋποθέσεις που θέτει η διάταξη αυτή πριν επιτρέψει την εκτέλεση της αποφάσεως. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι χωριστές και σωρευτικές: η πρώτη, η προϋπόθεση της νομότυπης επίδοσης, προσδιορίζεται κατά το δικονομικό δίκαιο του κράτους της εκδόσεως της αποφάσεως καθώς και κατά τυχόν συναφείς διεθνείς συμβάσεις· η δεύτερη προϋπόθεση, της έγκαιρης επίδοσης ώστε να μπορεί ο εναγόμενος να αμυνθεί, είναι πραγματικό ζήτημα που θα κριθεί από το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ζητείται η άδεια εκτελέσεως, βάσει των περιστάσεων της υποθέσεως².

² — Αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 1981, υπόθεση 166/80, Klomps, Συλλογή 1981, σ. 1593, σκέψη 15· της 11ης Ιουνίου 1985, υπόθεση 49/84, Debaccker, Συλλογή 1985, σ. 1779, σκέψη 13, και της 3ης Ιουλίου 1990, υπόθεση C-305/88, Lancray, Συλλογή 1990, σ. I-2725, σκέψεις 18 και 29.

22. Η διατύπωση του ερωτήματος αφήνει να εννοηθεί ότι το εθνικό δικαστήριο υποθέτει ότι δεν πληρούνται καμιά προϋπόθεση. Ζητεί επομένως να πληροφορηθεί αν οι εναγόμενοι ερημοδίκησαν, οπότε έχει εφαρμογή το άρθρο 27, σημείο 2, και το δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί την αναγνώριση. Καίτοι η Γερμανική Κυβέρνηση διατύπωσε την άποψη ότι έγινε νομότυπη επίδοση κατά το γερμανικό δίκαιο, το αιτούν δικαστήριο μπορεί πάντα να κρίνει ότι δεν πληρούνται η δεύτερη προϋπόθεση. Επομένως το ζήτημα είναι αν η απόφαση εκδόθηκε ερήμην κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 2.

23. Η μόνη υπόθεση στην οποία το Δικαστήριο ασχολήθηκε ειδικά με το ζήτημα τι συνιστά ερημοδικία κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 2, είναι η υπόθεση Sonntag³. Η υπόθεση αφορούσε την ποινική δίκη που είχε κινηθεί στην Ιταλία κατά του Γερμανού καθηγητή Sonntag, με την κατηγορία ότι προκάλεσε εξ αμελείας τον θάνατο ενός μαθητή, ο οποίος υπήρξε θύμα θανατηφόρου ατυχήματος κατά τη διάρκεια σχολικού ταξιδιού στην Ιταλία. Οι γονείς και ο αδελφός του νεκρού μαθητή άσκησαν πολιτική αγωγή στο πλαίσιο της ποινικής δίκης και ζήτησαν την επιδίκαση αποζημίωσης εις βάρος του Sonntag για τη ζημία που υπέστησαν από το ατύχημα. Το δικόγραφο της πολιτικής αγωγής επιδόθηκε στον Sonntag ο οποίος εκπροσωπήθηκε νομίμως κατά τη δίκη ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου, που τον έκρινε ένοχο κατά το ποινικό μέρος και τον υποχρέωσε να καταβάλει αποζημίωση στους πολιτικώς ενάγοντες. Το αρμόδιο γερμανικό δικαστήριο επέτρεψε στους πολιτικώς ενάγοντες

την εκτέλεση της αποφάσεως. Ο Sonntag προσέφυγε στο Oberlandesgericht, το οποίο απέρριψε την προσφυγή· στη συνέχεια άσκησε αναίρεση ενώπιον του Bundesgerichtshof το οποίο υπέβαλε ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο μεταξύ των οποίων το ακόλουθο:

«Έχει παραστεί ο εναγόμενος κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 2, της Συμβάσεως, οσάκις πρόκειται για αγωγή αποζημίωσης που ασκείται στο πλαίσιο της ποινικής δίκης (...) και ο οφειλέτης, διά του συνηγόρου της επιλογής του, έχει λάβει θέση, κατά την ακροαματική διαδικασία, επί της κατηγορίας αλλά όχι επί της πολιτικής αγωγής, η οποία επίσης αποτέλεσε αντικείμενο προφορικής συζητήσεως παρουσία του κατηγορουμένου;»

24. Ο γενικός εισαγγελέας Darmon τάχθηκε υπέρ της συστατικής ερμηνείας της εξαιρέσεως παρατηρώντας: «Η εφαρμογή του άρθρου 27, σημείο 2, προϋποθέτει οπωσδήποτε ερημοδικία του εναγομένου η οποία πρέπει να διαπιστώνεται από το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως της αποφάσεως (...)»⁴. Η άποψη όμως αυτή πρέπει να θεωρηθεί στο οικείο πλαίσιο: στην υπόθεση Sonntag δεν αμφισβητείτο ότι ο κατηγορούμενος γνώριζε τη δίκη και ότι είχε εκπροσωπηθεί κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση από δικηγόρο της επιλογής του.

3 — Απόφαση της 21ης Απριλίου 1993, υπόθεση C-172/91, Συλλογή 1993, σ. I-1963.

4 — Παράγραφος 82 των προτάσεων· η υπογράμμιση δική μου.

25. Το Δικαστήριο δεν ακολούθησε την άποψη του γενικού εισαγγελέα. Τόνισε ότι το άρθρο 27, σημείο 2, αποσκοπεί στο να εξασφαλιστεί ότι μια απόφαση δεν αναγνωρίζεται ούτε εκτελείται βάσει της Συμβάσεως εάν δεν έχει παρασχεθεί στον εναγόμενο η δυνατότητα να αμυνθεί ενώπιον του πρώτου δικαστηρίου. Επομένως η μη αναγνώριση της αποφάσεως κατά το άρθρο 27, σημείο 2, είναι δυνατή μόνο στην περίπτωση όπου ο εναγόμενος ερημοδίκησε κατά την αρχική δίκη:

«Επομένως, δεν είναι δυνατή επίκληση της εν λόγω διατάξεως στην περίπτωση που ο εναγόμενος έχει παρασχεθεί ή έχει τουλάχιστον λάβει γνώση των δεδομένων της διαφοράς και του έχει παρασχεθεί η δυνατότητα να αμυνθεί.

Ο κατηγορούμενος-εναγόμενος λογίζεται ότι παρέστη, κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 2, της Συμβάσεως, εάν, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως που προσαρτάται στην ποινική δίκη που εκκρεμεί ενώπιον δικαστηρίου, ο εν λόγω κατηγορούμενος έχει λάβει θέση κατά την ακροαματική διαδικασία, διά του συνηγόρου της επιλογής του, επί της ποινικής διώξεως, αλλά όχι επί της πολιτικής αγωγής, η οποία έχει επίσης συζητηθεί παρουσία του εν λόγω συνηγόρου.»⁵

26. Καίτοι τα πραγματικά περιστατικά στην υπόθεση Sonntag ήταν εντελώς διαφορετικά, αξίζει να σημειωθεί η προθυμότητα

του Δικαστηρίου να αναπτύξει μια αυτοτελή ερμηνεία της έννοιας της ερημοδικίας χωρίς αναφορά στο οικείο εθνικό δίκαιο του εκδόσαντος την απόφαση δικαστηρίου. Η στάση αυτή απηχεί την άποψη του γενικού εισαγγελέα VerLoren van Themaat, που υποστήριξε στην υπόθεση Debaecker⁶, αφού προέβη σε επισκόπηση των παλαιότερων θέσεων, ότι το άρθρο 27, σημείο 2, πρέπει να ερμηνεύεται ανεξάρτητα ως αυτοτελής διάταξη της συμβάσεως⁷.

27. Νομίζω ότι η κρίση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Sonntag όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 27, σημείο 2, και ειδικότερα την ερμηνεία της λέξης «ερημοδικία» στηρίζουν την άποψη ότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται οσάκις η αγωγή δεν έχει επιδοθεί στον εναγόμενο, ο οποίος και δεν έλαβε θέση επ' αυτής μέσω δικηγόρου της επιλογής του έστω και αν το εκδόσαν την απόφαση δικαστήριο δεν τον χαρακτήρισε ρητά ερημοδικήσαντα.

28. Νομίζω ότι η ερμηνεία αυτή συμβιβάζεται με την τάση του Δικαστηρίου, σε παλαιότερες υποθέσεις, να ερμηνεύει διασταλτικά το άρθρο 27, σημείο 2. Όπως παρατήρησα στις προτάσεις μου στην υπό-

5 — Σκέψεις 39 και 44 της αποφάσεως.

6 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 2.

7 — Βλ. α. 1785.

θεση Lancrey⁸ «το άρθρο 27, ως εξαίρεση του γενικού κανόνα του άρθρου 26 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, δεν πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως», διευκρίνισα όμως ότι αυτό ισχύει υπό τη σημαντική επιφύλαξη ότι «μια πολύ στενή ερμηνεία θα μπορούσε να βλάψει το δικαίωμα υπερασπίσεως (...) [πράγμα που] δεν είναι αποδεκτός τρόπος επιτεύξεως των σκοπών της Συμβάσεως των Βρυξελλών».

29. Το σαφέστερο νομολογιακό προηγούμενο υπέρ της ευρείας ερμηνείας αποτελούν οι κρίσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις Klomps⁹ και Minalmet¹⁰, ότι δηλαδή το άρθρο 27, σημείο 2, σκοπεύει να εξασφαλίσει ότι η απόφαση δεν θα αναγνωρίζεται ούτε θα εκτελείται κατά τη Σύμβαση αν δεν έχει δοθεί στον εναγόμενο η δυνατότητα να αμυνθεί ενώπιον του αρχικώς επιληφθέντος δικαστηρίου.

30. Ομοίως στην υπόθεση Pandy Plastic Products¹¹ ο γενικός εισαγγελέας Reischl παρατήρησε ότι το άρθρο 27, σημείο 2:

«εκφράζει τη θεμελιώδη αρχή της προστασίας των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως (...) επανειλημμένως έχει θεωρηθεί ότι εμπί-

πτει στον τομέα της δημοσίας τάξεως (...) διατάξεις με τέτοιο περιεχόμενο δεν πρέπει να ερμηνεύονται στενώς»¹².

31. Η νομολογία η σχετική με τη χροστή τομή ανάμεσα στον στόχο της Συμβάσεως που είναι η πραγμάτωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων και στην ανάγκη να εξασφαλιστεί η τήρηση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως έχει να επιδείξει πολυάριθμες κρίσεις με τις οποίες το Δικαστήριο τόνισε τον θεμελιώδη χαρακτήρα της εγγυήσεως που παρέχει το άρθρο 27, σημείο 2, αναφορικά με τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας¹³ και οι οποίες στηρίζουν μια ερμηνεία της διατάξεως που διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της και πέραν της κατά κυριολεξία ερημοδικίας σε περιπτώσεις όπου αυτό παρίσταται αναγκαίο για την προστασία των δικαιωμάτων άμυνας.

32. Η ερμηνεία αυτή συμφωνεί με αυτή που υποστηρίζουν η Επιτροπή και η Ελληνική Κυβέρνηση καθώς και οι αναιρεσείοντες στην κύρια δίκη.

33. Η αντίθετη άποψη θα οδηγούσε στην παράλογη συνέπεια ότι ο εναγόμενος σε μια δίκη η οποία, καίτοι κατ' επίφαση inter

12 — Παράγραφος 3, στοιχείο β', των προτάσεων, σ. 2743.

13 — Βλ., π.χ., απόφαση της 21ης Μαΐου 1980, υπόθεση 125/79, Denlauler, Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 149, σκέψη 13· απόφαση Pandy Plastic Products, προμνημονευθείσα στην υποσημείωση 11, παράγραφος 3 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Reischl· απόφαση Debaccker, προμνημονευθείσα στην υποσημείωση 2, σκέψη 10 της αποφάσεως και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα VerLoren van Themaal, σ. 1784· βλ. επίσης τις προτάσεις μου στην υπόθεση Minalmet, προμνημονευθείσα στην υποσημείωση 10, παράγραφος 11, και την απόφαση της 13ης Ιουλίου 1995, υπόθεση C-474/93, Hengst Import, Συλλογή 1995, σ. I-2113, σκέψη 7.

8 — Απόφαση προμνημονευθείσα στην υποσημείωση 2, παράγραφος 14 των προτάσεων.

9 — Απόφαση προμνημονευθείσα στην υποσημείωση 2, σκέψη 9.

10 — Απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1992, υπόθεση C-123/91, Συλλογή 1992, σ. I-5661, σκέψη 18.

11 — Απόφαση της 15ης Ιουλίου 1982, υπόθεση C-228/81, Συλλογή 1982, σ. 2723.

partes, στην πραγματικότητα διεξήχθη εν αγνοία και χωρίς τη νόμιμη εκπροσώπησή του, δεν θα μπορούσε να ωφεληθεί από τις πρόσθετες εγγυήσεις του άρθρου 27, σημείο 2, ενώ ο εναγόμενος σε δίκη κατ' ερημοδικία ο οποίος στην πραγματικότητα και έλαβε το εισαγωγικό δικόγραφο, καίτοι αυτό δεν του επεδόθη σύμφωνα με τους ισχύοντες δικονομικούς όρους, όπως στην υπόθεση *Lancray*¹⁴ καλύπτεται από τις εγγυήσεις αυτές. Όπως επισήμανε ο εκπρόσωπος της Επιτροπής κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, αν θεωρηθεί ότι τα δικαιώματα άμυνας προσβάλλονται στη δεύτερη περίπτωση τότε κατά μείζονα λόγο προσβάλλονται και στην πρώτη.

34. Εξάλλου, η αντίθετη άποψη θα ενέχει τον κίνδυνο ότι μια δικαστική απόφαση που εκδόθηκε κατόπιν διαδικασίας που δεν συνάδει προς τους όρους του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η οποία κατοχυρώνει το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, θα απαιτούσε αναγνώριση και εκτέλεση εντός της Κοινότητας.

35. Μια περαιτέρω συνέπεια θα ήταν ότι η απόφαση που εκδίδεται από δικαστήριο σε δίκη η οποία κινήθηκε εν αγνοία του εναγομένου, κατοίκου άλλου συμβαλλομένου κράτους υπό περιστάσεις όπου δεν υπήρχε διεθνής δικαιοδοσία δυνάμει της Συμβάσεως, θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί ως επιδεχομένη εκτέλεση, πράγμα που θα

αντέβαινε στις θεμελιώδεις αρχές που διαπνέουν τη Σύμβαση.

36. Καίτοι η ερμηνεία την οποία υποστηρίζω έρχεται σε αντίθεση με την άποψη που διατύπωσε ο γενικός εισαγγελέας *Darmon* στην προαναφερθείσα υπόθεση *Sonntag*¹⁵, ο γενικός εισαγγελέας — και ευλόγως υπό τις περιστάσεις της υποθέσεως εκείνης όπου δεν υπήρχε πλημμελής εκπροσώπηση ούτε αγνοία του εναγομένου για τη δίκη — σαφώς επηρεάστηκε από το στοιχείο ότι η ουσία μιας επ' ακροατηρίου κατ' αντιμωλία συζητήσεως είναι ότι «ο εναγόμενος ή ο συνήγορός του είχε τη δυνατότητα ενώπιον του αρχικού δικαστηρίου να επικαλεστεί τις ενδεχόμενες παρατυπίες του εισαγωγικού της δίκης εγγράφου και να προβάλει τους ισχυρισμούς του τόσο ως προς το παραδεκτό όσο και επί της ουσίας»¹⁶. Αυτή ακριβώς είναι η δυνατότητα την οποία οι αναιρεσείοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι δεν είχαν.

37. Ας σημειωθεί ότι ο γενικός εισαγγελέας *Mayras* διατύπωσε παρόμοια άποψη με αυτήν που υποστηρίζω, στην υπόθεση *Denihauler*¹⁷, η οποία αφορούσε την εφαρμογή της Συμβάσεως σε μια διάταξη εκδοθείσα χωρίς κλήτευση του αντιδίκου. Ο γενικός εισαγγελέας εξέτασε το ζήτημα αν έχει εφαρμογή το άρθρο 27, σημείο 2, σε

15 — Υποσημείωση 3 ανωτέρω.

16 — Παράγραφος 84 των προτάσεων.

17 — Προμνημονευθείσα στην υποσημείωση 13.

14 — Υποσημείωση 2 ανωτέρω.

μα δίκη που καταλήγει στην έκδοση τέτοιας διατάξεως και παρατήρησης:

κατά τη διαδικασία, όποια και αν είναι η αιτία της»¹⁸.

«Εντούτοις δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι οι όροι που χρησιμοποιούνται στο [άρθρο 27] δεν μπορούν να εφαρμοστούν παρά στις δίκες που διεξάγονται ερήμην, με την *stricto sensu* έννοια που έχει ο όρος σε ορισμένες εθνικές νομοθεσίες.

38. Το Δικαστήριο δεν ακολούθησε την ανάλυση του άρθρου 27, σημείο 2, όπως την πρότεινε ο γενικός εισαγγελέας αλλά έκρινε ότι οι διατάξεις που εκδίδονται χωρίς κλήση του αντιδίκου (*ex parte*) δεν εμπίπτουν στο σύστημα της Συμβάσεως.

Δεν νομίζω ότι επιτρέπεται να ερμηνευτεί το άρθρο 27, σημείο 2, ως αναφερόμενο μόνο σε συγκεκριμένες διαδικασίες ορισμένων εσωτερικών δικαίων. Αυτή η ερμηνεία θα ήταν, κατά τη γνώμη μου, υπερβολικά στενή και θα παραγνώριζε την αυτονομία της Συμβάσεως, οργάνου του διεθνούς δικαίου, έναντι των ποικίλων διαδικασιών των εθνικών δικαίων των συμβαλλομένων κρατών.

39. Βεβαίως το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ζητείται η εκτέλεση θα απαιτήσει την απόδειξη τελείως εξαιρετικών περιπτώσεων για να δεχθεί ότι μια απόφαση εκδοθείσα *inter partes* εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 27, σημείο 2. Πάντως στις περιπτώσεις όπου έχει εφαρμογή η διάταξη αυτή, το δικαστήριο οφείλει να βεβαιωθεί ότι όχι μόνο έγινε η προσήκουσα επίδοση αλλά και ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, υφίστανται εξαιρετικές συνθήκες οι οποίες οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η επίδοση ή κοινοποίηση δεν ήρκεσε για να δοθεί στον εναγόμενο η δυνατότητα να οργανώσει την άμυνά του. Για να εκτιμήσει αν συντρέχει αυτή η περίπτωση, το δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη όλα τα στοιχεία, περιλαμβανομένων και του τρόπου επιδόσεως ή κοινοποίησεως καθώς και των σχέσεων μεταξύ ενάγοντος και εναγομένου¹⁹. Δεν φαίνεται περιττά επα-

Αυτό επιβεβαιώνεται από το αγγλικό κείμενο του άρθρου 27, σημείο 2, το οποίο χρησιμοποιώντας την έκφραση απόφαση που εκδόθηκε “*in default of appearance*”, φροντίζει να επιλέξει έναν όρο που να μη θυμίζει ορισμένες εθνικές διαδικασίες και μόνον αυτές. Δεν αμφισβητείται ότι, κατά τη συνήθη έννοια των λέξεων, κάθε απόφαση που εκδίδεται χωρίς ακρόαση του εναγομένου αποτελεί απόφαση “*in default of his appearance*”. Ο αγγλικός όρος αναφέρεται μόνο στην απουσία του εναγομένου

18 — Βλ. σ. 160. Όσον αφορά την αγγλική ορολογία, οι παρατηρήσεις του γενικού εισαγγελέα στηρίζονται σε εσφαλμένη βάση δεδομένου ότι ο όρος «*judgment in default of appearance*» έχει ολόκληρη ιστορία στο αγγλικό δίκαιο που ανατρέχει στον περασμένο αιώνα και εγκαταλείφθηκε μόλις το 1979 όταν άλλαξε η ορολογία που χρησιμοποιείται στο Rules of the Supreme Court: βλ. RSC, Ord. 13, και SI 1979, αρθ. 1716.

19 — Απόφαση Klomps, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 2, σκέψεις 19 και 20. Βλ. επίσης την απαρίθμηση των εξαιρετικών περιπτώσεων όπως την πρότεινε η Επιτροπή στην υπόθεση Debaccker, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 2, την οποία περιέλαβε ο γενικός εισαγγελέας VerLoren van Themaat στην υποσημείωση 10 στη σ. 1787, η οποία περιλαμβάνει μια τελευταία κατηγορία «πρσώπων που εμποδίζονται να υπερασπίσουν τον εαυτό τους λόγω εξωτερικών παραγόντων για τους οποίους δεν είναι υπεύθυνοι».

χθές ούτε συνιστά ρήξη στο σύστημα που καθιέρωσε η Σύμβαση το να καλείται το δικαστήριο να προβαίνει σε τέτοια προκαταρκτική εκτίμηση σε περιπτώσεις όπως η προκειμένη για να εξακριβώνει αν έχει εφαρμογή η εν λόγω διάταξη.

Τα όρια του άρθρου 29: αποκλείεται η επί της ουσίας αναθεώρηση της απόφασως

40. Τέλος αξ σημειωθεί ότι είναι σαφώς αδιάφορο για την εφαρμογή του άρθρου 27, σημείο 2, το στοιχείο ότι οι αναιρεσιό-ντες στην κύρια δίκη πληροφορήθηκαν για την απόφαση όταν τους επιδόθηκε και παρέλειψαν να μετέλθουν τη δυνατότητα που είχαν κατά το γερμανικό δίκαιο να ζητήσουν την ακύρωσή της λόγω ελλείψεως εκπροσώπησης. Όπως έκρινε το Δικαστήριο στην υπόθεση *Minalmet*²⁰:

«το ασκούν επιρροή για την άμυνα του εναγομένου χρονικό σημείο είναι αυτό της καταθέσεως του εισαγωγικού της δίκης εγγράφου. Η δυνατότητα μεταγενέστερης ασκήσεως ενδίκου μέσου κατά της ερήμην αποφάσεως, η οποία έχει ήδη καταστεί εκτελεστή, δεν μπορεί να ισοδυναμεί με την πριν από την έκδοση της αποφάσεως προβολή αμυντικών ισχυρισμών».

41. Επομένως καταλήγω στο συμπέρασμα ότι μια απόφαση που εκδόθηκε σε δίκη κατ' επίφαση *inter partes*, την οποία ο εναγόμενος αγνοούσε και στην οποία δεν εκπροσώπήθηκε νομίμως, αποτελεί απόφαση εκδοθείσα ερήμην κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 2.

42. Το πρώτο ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου είναι, κατά τα ουσιώδη, το αν το άρθρο 29 απαγορεύει στο δικαστήριο ενώπιον του οποίου ζητείται η αναγνώριση να ερευνήσει το ζήτημα αν ο εναγόμενος εκπροσώπήθηκε νομίμως.

43. Άπαξ και γίνει δεκτό ότι μια απόφαση που εκδόθηκε κατόπιν δίκης στην οποία ο εναγόμενος δεν εκπροσώπήθηκε νομίμως μπορεί να συνιστά απόφαση ερήμην εκδοθείσα, κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 2, είναι σαφές ότι το άρθρο 29 δεν μπορεί να έχει το αποτέλεσμα στο οποίο αναφέρεται το πρώτο προδικαστικό ερώτημα διότι, αν είχε αυτό το αποτέλεσμα, θα υπονόμει τελείως τη διάταξη του άρθρου 27, σημείο 2: κατ' εφαρμογή μιας διατάξεως, το εθνικό δικαστήριο θα αδυνατούσε να ερευνήσει το ζήτημα αν μια άλλη διάταξη έχει εφαρμογή στη συγκεκριμένη υπόθεση.

44. Είμαι δηλαδή της γνώμης ότι εφόσον ο εναγόμενος επικαλείται έλλειψη νόμιμης εκπροσώπησης προκειμένου να αποδείξει ότι η απόφαση της οποίας ζητείται η εκτέλεση είναι απόφαση εκδοθείσα ερήμην και ότι επομένως έχει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 27, σημείο 2, το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ζητείται η εκτέλεση είναι αναμφισβήτητα αρμόδιο να εξετάσει το ζήτημα (καίτοι, όπως προανέφερα, θα απαι-

20 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10- σελήνη 19.

τήσει την απόδειξη εντελώς εξαιρετικών περιστάσεων για να στηρίξει τη διαπίστωση ότι μια απόφαση, ρητώς εκδοθείσα κατ' αντιμωλία, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 27, σημείο 2).

45. Σκόπιμη θεωρώ ωστόσο μια σύντομη ανασκόπηση του ζητήματος της εκτάσεως εφαρμογής του άρθρου 29, αν μη τι άλλο για να μη γενικευθεί αδικαιολόγητα το συμπέρασμα ότι σ' αυτήν την περίπτωση το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ζητείται η εκτέλεση μπορεί να αναθεωρήσει μια δικονομική πτυχή της αποφάσεως της οποίας ζητείται η εκτέλεση.

46. Νομίζω ότι είναι τραβηγμένο να ερμηνεύσουμε την ουσία μιας αποφάσεως ως περιλαμβάνουσα αναμφισβήτητα δικονομικά στοιχεία όπως είναι η επίδοση και η εκπροσώπηση. Ανακύπτει συνεπώς το ερώτημα αν, απλώς και μόνο επειδή οι διαδικαστικές παρατυπίες δεν ανήκουν στην ουσία μιας αποφάσεως και επομένως δεν εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 29, το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ζητείται η εκτέλεση μπορεί να ερευνήσει το ζήτημα τυχόν προβαλλομένης δικονομικής παρατυπίας.

47. Νομίζω ότι η απάντηση στο γενικό αυτό ερώτημα είναι σαφώς αρνητική, παρά την απάντηση που αρμόζει στο ερώτημα που υποβάλλεται υπό τις ειδικές περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως.

48. Νομίζω ότι οι λόγοι αρνήσεως της αναγνώρισεως απαριθμούνται περιοριστικά στα άρθρα 27 και 28 και επομένως οι διαδικαστικές πλημμέλειες δεν μπορούν να ερευνηθούν παρά μόνον καθόσον εμπίπτουν σε κάποιον από τους λόγους που απαριθμούνται στα άρθρα αυτά, παρά το ότι οι πλημμέλειες αυτές δεν ανήκουν στην ουσία της αποφάσεως και επομένως δεν καλύπτονται από το άρθρο 29.

49. Το σωρευτικό αποτέλεσμα όλων των σχετικών διατάξεων επιρροωνύει δυναμικά την άποψη ότι οι παρατυπίες, λόγω των οποίων το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ζητείται η αναγνώριση ή η εκτέλεση οφείλει να απορρίψει τη σχετική αίτηση, απαριθμούνται περιοριστικά στα άρθρα 27 και 28.

50. Ο τίτλος III της Συμβάσεως φέρει τον τίτλο «Αναγνώριση και εκτέλεση». Το τμήμα 1, «Αναγνώριση», περιλαμβάνει τα άρθρα 26 έως 30. Το άρθρο 26 θέτει τον βασικό κανόνα ότι η απόφαση που εκδίδεται σε συμβαλλόμενο κράτος αναγνωρίζεται χωρίς ιδιαίτερη διαδικασία. Το άρθρο 27 ορίζει ότι «απόφαση δεν αναγνωρίζεται σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις· το άρθρο 28 προβλέπει: «Απόφαση δεν αναγνωρίζεται επίσης» για άλλους περαιτέρω λόγους. Το άρθρο 29 ορίζει απερίφραστα ότι σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται η επί της ουσίας αναθεώρηση της αλλοδαπής αποφάσεως. (Το άρθρο 30 προβλέπει την αναστολή της διαδικασίας αναγνώρισεως στην περίπτωση που η αλλοδαπή απόφαση έχει προσβληθεί με τακτικό ένδικο μέσο.)

51. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 29 λειτουργεί σαν μια τελεία: υπενθυμίζει στο δικαστήριο ενώπιον του οποίου ζητείται η αναγνώριση τον ακρογωνιαίο λίθο ολοκλήρου του οικοδομήματος της ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων, την απαρέγκλιτη αρχή ότι οφείλει, *prima facie*, να αναγνωρίσει την απόφαση. Όπως το έθεσε ο γενικός εισαγγελέας Mayras στην υπόθεση *Denilauler*²¹: «ολόκληρη η ουσία της Συμβάσεως είναι να μην επιτρέπεται στο επιληφθέν δικαστήριο να έχει διεθνή δικαιοδοσία επί της ουσίας της υποθέσεως»²².

52. Το διάγραμμα αποτυπώνεται περαιτέρω στο τμήμα 2 του τίτλου III, «Εκτέλεση»: το άρθρο 31 ορίζει ότι η απόφαση εκτελείται αφού περιβληθεί τον εκτελεστικό τύπο με αίτηση κάθε ενδιαφερομένου· τα άρθρα 32 και 33 ορίζουν τη διαδικασία για την περιαφή του εκτελεστικού τύπου· το άρθρο 34 προβλέπει ότι η αίτηση «μπορεί να απορριφθεί *μόνο* για έναν από τους λόγους που προβλέπονται στα άρθρα 27 και 28»²³ και αμέσως μετά στην τρίτη παράγραφο επαναλαμβάνει ότι αποκλείεται η επί της ουσίας αναθεώρηση της αλλοδαπής αποφάσεως. (Το υπόλοιπο μέρος του τμήματος 2 ασχολείται περαιτέρω με δικονομικά ζητήματα και κυρίως με την προσφυγή κατά των αποφάσεων που επιτρέπουν την εκτέλεση.)

53. Η διατύπωση των σχετικών διατάξεων του τμήματος 2, που αντικατοπτρίζει κατά τα ουσιαστά το σύστημα του τμήματος 1, είναι, νομίζω, απόλυτα σαφής και επομένως στηρίζει την παράλληλη ερμηνεία

του τμήματος 1, η διατύπωση του οποίου είναι δυστυχώς λιγότερο σαφής.

54. Επομένως, το σύστημα και οι στόχοι της Συμβάσεως επιρρωννύουν την άποψη ότι οι λόγοι αρνήσεως της αναγνωρίσεως και της εκτελέσεως απαριθμούνται στα άρθρα 27 και 28 και ότι οι διαδικαστικές πλημμέλειες μπορούν να αποτελέσουν τέτοιους λόγους μόνον εάν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων αυτών.

Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 27, σημείο 1: δημόσια τάξη

55. Με το δεύτερο ερώτημα, το Hoge Raad ερωτά αν το άρθρο 27, σημείο 1, εμποδίζει την αναγνώριση αποφάσεως όταν ο εναγόμενος δεν έχει εκπροσωπηθεί νομίμως στη δική την οποία και δεν γνώριζε, έστω και αν αργότερα έλαβε γνώση της αποφάσεως και δεν άσκησε κανένα από τα ένδικα μέσα που παρέχει το δικονομικό δίκαιο του κράτους εκδόσεως της αποφάσεως.

56. Το ερώτημα αυτό δεν ανακύπτει αν είναι ορθή η άποψή μου ότι έχει εφαρμογή το άρθρο 27, σημείο 2, δεδομένου ότι η εξαίρεση της δημοσίας τάξεως δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις που εμπίπτουν σε

21 — Προπαραθεθείσα στην υποσημείωση 13.

22 — Συλλογή 1980, σ. 1582 (μόνο στις ξενόγλωσσες εκδόσεις).

23 — Η υπογράμμιση δική μου.

κάποια άλλη διάταξη του άρθρου 27: βλ. απόφαση Hoffmann²⁴. Ένα από τα ερωτήματα στην υπόθεση εκείνη ήταν το αν η αίτηση αναγνώρισεως μιας περί διατροφής αποφάσεως γερμανικού δικαστηρίου πρέπει να απορριφθεί βάσει του άρθρου 27, σημείο 1, ή του άρθρου 27, σημείο 3 (που απαγορεύει την αναγνώριση αποφάσεως ασυμβίβαστης με απόφαση που έχει εκδοθεί μεταξύ των ίδιων διαδίκων στο κράτος αναγνώρισεως). Το Δικαστήριο έκρινε κατηγορηματικά ότι:

«στο σύστημα της Συμβάσεως, η προσφυγή στη ρήτρα της δημοσίας τάξεως (...) αποκλείεται εν πάση περιπτώσει όταν, όπως στην παρούσα υπόθεση, το πρόβλημα που τίθεται είναι το ασυμβίβαστο αλλοδαπής αποφάσεως με εθνική απόφαση, το οποίο πρέπει να επιλυθεί βάσει της ειδικής διατάξεως του άρθρου 27, σημείο 3»²⁵.

57. Δεν βλέπω τον λόγο γιατί να μην ισχύσει η κρίση του Δικαστηρίου ότι αποκλείεται η εφαρμογή της ρήτρας της δημοσίας τάξεως όταν το ζήτημα καλύπτεται ειδικά από το άρθρο 27, σημείο 3, σε περιπτώσεις όπου το ζήτημα κρίθηκε ότι εμπίπει στη διάταξη του άρθρου 27, σημείο 2.

58. Η προσέγγιση αυτή βρίσκει περαιτέρω έρεισμα στο σχόλιο του γενικού εισαγγελέα

Carotorti στις προτάσεις του στην υπόθεση Rohr²⁶ ότι δηλαδή όταν η περίπτωση εμπίπει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 27, σημείο 2, «οι συντάκτες της Συμβάσεως των Βρυξελλών ενδιαφέρθηκαν για την προστασία των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως σε μια από τις ειδικές εφαρμογές της, μέσω μιας διατάξεως που είναι διαφορετική από εκείνη που αφορά τη δημόσια τάξη».

59. Καίτοι αυτό φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με την παρατήρηση του γενικού εισαγγελέα Reischl στην υπόθεση Pandy Plastic Products²⁷ που μνημόνευσα στην παράγραφο 30 ανωτέρω, ότι δηλαδή η αρχή της προστασίας των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως συχνά θεωρείται ως ζήτημα δημοσίας τάξεως και για τον λόγο αυτό δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά, είναι σαφές από τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Reischl ότι αυτός αναφέρεται στον ισχυρισμό του Ηνωμένου Βασιλείου ότι δηλαδή «σκοπός του άρθρου 27, σημείο 2, είναι η εξασφάλιση του σεβασμού μιας αρχής του φυσικού δικαίου, βάσει της οποίας μια απόφαση δεν πρέπει να αναγνωρίζεται όταν ο εναγόμενος δεν είχε δυνατότητα να λάβει γνώση του περιεχομένου του κοινοποιηθέντος εγγράφου»²⁸. Χρησιμοποιεί δηλαδή την έννοια της δημοσίας τάξεως στην ειδική έκφραση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως.

60. Νομίζω λοιπόν ότι η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνει, όπως προανέφερα, ότι η αρχή της προστασίας των δικαιωμάτων της

24 — Απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 1988, υπόθεση 145/86, Συλλογή 1988, σ. 645.

25 — Σκέψη 21.

26 — Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1981, υπόθεση 27/81, Συλλογή 1981, σ. 2431, 2444.

27 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 11.

28 — Βλ. σ. 2730 της αποφάσεως.

υπερασπίσεως που ενσωματώνεται στο άρθρο 27, σημείο 2, είναι τόσο θεμελιώδης ώστε η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται ως περιλαμβάνουσα τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, όπως εκτίθενται. Κατόπιν αυτού είναι περιττό να εξετασθεί το ζήτημα από τη σκοπιά της ρήτηρας της δημοσίας τάξεως.

Πρόταση

61. Κατόπιν των ανωτέρω και υπό το φως της απαντήσεως που πρότεινα για το τρίτο ερώτημα φρονώ ότι παρέλκει η απάντηση στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα.

62. Λαμβάνοντας υπόψη τη διατύπωση των προδικαστικών ερωτημάτων, επομένως δε και της απαντήσεως που προτείνω, θα πρέπει να τονίσω και πάλι ότι οι περιστάσεις που αποτέλεσαν την αφορμή της υποβολής της υπό κρίση προδικαστικής αιτήσεως δεν είναι δυνατό να θεωρηθούν σ' αυτό το στάδιο παρά ως υποθετικές. Επομένως, το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο, πριν εκδικάσει την υπόθεση υπό το φως της απαντήσεως του Δικαστηρίου στα προκαταρκτικά ερωτήματα, οφείλει να βεβαιωθεί για τα πραγματικά περιστατικά.

63. Προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει την ακόλουθη απάντηση στα ερωτήματα του Hoge Raad:

«Το άρθρο 27, σημείο 2, της Συμβάσεως των Βρυξελλών έχει εφαρμογή στην περίπτωση όπου, καίτοι ο εναγόμενος δεν ερημοδίκησε κατά κυριολεξία, το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο ή ισοδύναμο έγγραφο δεν του επιδόθηκε κανονικά και έγκαιρα και ο εναγόμενος δεν εκπροσωπήθηκε νομίμως στη δίκη.»